

flertal romaner, noveller, essäer och diktsamlingar. Denna bok består av ett 20-tal essäer som har som gemensam nämnare tankar om kroppen, om vårt förhållnings-sätt till vår egen kropp, om samhällets syn på kroppen, om sjukdom och hälsa, om sjukvårdens bemötande av den sjuka människan. Distriktsläkare Olle Hellström har skrivit ett personligt förord.

Med det kultiverade lidandet avser författaren det moderna, odlade lidandet. Hennes egna upplevelser av sjukdom och lidande och därav följande möten med sjukvården finns bakom hennes observationer och tankar.

Kritik av sjukvården

Författaren upplever att lidandet i sjukvården »behandlas« vid korta besök och att varken läkaren eller patienten i sina samtal berör vad det egentligen handlar om. Mottagningen ser hon som en snabbhetens plats varifrån man inte kommer ut med recept, remisser, räkningar och ett oavlatligt förnyat lidande i sikte. Vårdapparaten fungerar som sjukdomsfabrik, som med sina många behandlingsserier och sitt aldrig svikande grepp om patienten alstrar ett lidande utan slut. Lidandet blir en livsstil. Författaren menar att det skulle vara en hälsosam utmaning att inte försöka bli kvitt lidandet utan i stället låta det omges av friskhet. Hon ger inget entydigt svar på hur hon vill att sjukvården skall fungera, men en del kan anas i den mångfacetterade kritik som hon för fram. Hon tycker att läkare och andra som arbetar i vården ger förenklade svar på spörsmål där man inte överskådar komplexiteten. Sjukvården bör arbeta mot att inte behövas, i stället för att som nu leda in patienten i en ond cirkel där lidandet föder lidande genom oändliga behandlingsserier som inte avslutas.

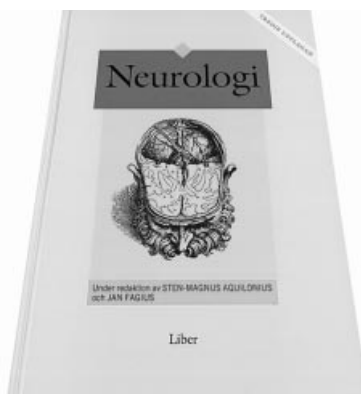
Författarens uppfattning är att sjukvårdsinrättningarna bekräftar samhällets kroppskultur, dyrkandet av den unga vackra friska kroppen, vilket i sig innebär nedvärdering av kroppen så som den för det mesta ser ut, och av åldrandet. Hon har observerat att man vanligen inte av de yttre arrangemangen kan ana vad som försiggår bakom de slutna dörrarna på vårdcentraler och sjukhusmottagningar. I den yttre miljön får endast friskhet synas. Hon har också lagt märke till att det förekommer en terapeutisk slumpmässighet, därför att man inte vet hur moderna lidanden skall behandlas.

Författaren menar att lidande innebär att uppleva en skillnad mellan förr och nu, mellan hälsa och sjukdom, mellan kropp och värld, och skillnad i vårt förhållande till dessa skillnader. På så sätt kommer ett (drägligt) lidande att ge en utvidgad betydelse åt livet genom en för-

dubbling av perspektivet, på livet och på sig själv i det. Döden är inte kroppens mål. Tillvaron är målet, och lidandet är en del av livet som inte bara måste accepteras utan som kan ge människan ett viktigt perspektiv på tillvaron.

Essäerna av mycket olika karaktär

Samma budskap bärs fram ur många infallsvinklar och med många ord. Författaren försöker finna ett språk åt det som det saknas ord för – meningen med livet, mystiken, livets komplexitet, obegripligheten, storheten. Hon känner på språket, söker en tanke som bär och söker formuleringar som fungerar. Just därför att ord och vedertagna begrepp saknas blir det ett språkligt sökande som jag som läsare ibland har svårt att följa. Läsaren måste också vara beredd på tvåra kast mellan filosofiska fördjupningar – ännu inte färdigtänkta, inte färdigformulerade – och lättamt ironiska, närmast komiska beskrivningar av dagens sjukvård. Men visst finns det många korn av sanning i hennes kritik, och om vi vill ta vår uppgift på allvar måste vi lyssna på kritiken och gå in i en diskussion om vad vi kan göra för att förstå mer av det lidande som de flesta av oss regelbundet möter i vårt arbete.

Kär vän i nya kläder

Sten-Magnus Aquilonius, Jan Fagius, red. **Neurologi**. 3:e upplagan. 524 sidor. Stockholm: Liber, 2000. ISBN 91-47-04969-3.

Recensent: Sebastian Conradi, universitetslektor och överläkare, neurologiska kliniken, Karolinska sjukhuset, Stockholm.

II Den tredje upplagan av Aquilonius och Fagius svenska lärobok i neurologi föreligger nu, drygt tio år efter den första. Boken har samma stomme och är något utvidgad. Det finns två nyskrivna kapitel, ett om neurogen smärta och ett om hjärn-

tumörer, som båda är innehållsrika och väldisponerade och innebär en välbehövlig uppfräschning av stoffet. Många av bokens illustrationer har gjorts om och presenteras i färg, vilket också är en tydlig förbättring. Flera av de gamla kapitlen har fått mindre omarbetningar, i regel till det bättre. Rehabiliteringsavsnittet är mer överskådligt än tidigare, avsnittet om det snabbt växande fältet genetiska sjukdomar har utvidgats ordentligt, och kapitlet om skallskador har kompletterats med ett fylligt avsnitt om whiplash-skador, ett område som många neurologer numera kommer i kontakt med. Ett avsnitt om myelit har också välbehövligt infogats under infektionssjukdomarna i anslutning till akut encefalit.

Fyller väl kravet på aktualitet

Under det senaste decenniet har neurologin utvecklats snabbt. Dels har nya diagnos- och behandlingsmetoder tillkommit, dels har inslaget av akut neurologi ökat. Vid neurologikliniken på Karolinska sjukhuset har det just givits ut ett kompendium i akut neurologi för jourhavande läkare, som omfattar 120 sidor! En sådan utveckling ställer stora krav på aktualitet hos läroböckerna, som denna bok i huvudsak uppfyller. Boken har nu en sådan omfattning att också sjukdomar som specialisten sällan eller aldrig ser finns redovisade, som Pelizaeus-Merzbachers sjukdom och Lowes syndrom. Från mitt eget intresseområde kan noteras att både konduktionsblocksneuropati i motoriska nerver och Kennedys syndrom är beskrivna. (Däremot redovisas varken PEG eller ventilator som viktiga behandlingsinstrument i senare stadier av amyotrofisk lateralskleros, ALS.

För grund- och specialistutbildningen

Bokens omfång aktualiserar frågan om dess användning och målgrupper. Den används i utbildningen av läkare både på grund- och specialistutbildningsnivå och kan också fungera som uppslagsbok för redan utbildade. På grund av sitt behändiga format, sin överskådliga typografi och rediga uppläggning passar den också i utbildningen av paramedicinsk personal, vilket är en ganska stor målgrupp. På grund av materialets omfattning fordrar emellertid boken i sådana sammanhang numera ganska detaljerade inläsningsanvisningar. Kanske kan omfånget och därmed också priset verka avskräckande för studenter i utbildning till vården. Går detta att lösa på något sätt?

Fortsatt bra och aktuellt hjälpmedel

Sammanfattningsvis visar den nya upplagan att boken fortsätter att vara ett bra och aktuellt hjälpmedel på många områden i det neurologiska arbetsfältet.